

Аліна Бобошко

слухач магістерської програми,
Тернопільський національний економічний університет,

Дмитро Осадчий

слухач магістерської програми,
Тернопільський національний економічний університет

МОДЕЛІ РОЗРАХУНКІВ У МЕЖАХ ДИВІДЕНДНОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Імплементация в Україні приватної власності на землю та євроорієнтована модернізація системи управління вітчизняних сільськогосподарських підприємств зумовлює необхідність перегляду реалізації процедури нарахування дивідендів.

З економічної точки зору дивіденди є формою індивідуального привласнення доходу, яка характеризується двостороннім взаємозв'язком відносин власності і розподілу, тобто регламентація процесу нарахування й виплати дивідендів створює економічний важіль паралельного впливу як на відносини власності, так і на відносини розподілу [3, с. 222].

Меренкова Л. О. за результатами проведених досліджень доводить, що сучасній науці відомі 5 теорій дивідендної політики: 1. Теорія іррелевантності (нейтральності) дивідендної політики – засновники Ф. Модільяні, М. Міллер, Ф. Блек – дивідендна політика не впливає ні на ринкову вартість підприємства (ціну акцій), ні на добробут власників. Чистий прибуток спрямовується на реінвестування, а залишок – на сплату дивідендів; 2. Теорія переваги (пріоритетності) дивідендів – засновники Дж. Літнер, М. Гордон – сплата дивідендів приводить до зростання ринкової оцінки акціонерного капіталу, оскільки поточні дивідендні виплати підтверджують впевненість інвесторів у доцільності вкладень у таке підприємство. Перевага надається максимізації сплаті дивідендів у порівнянні з капіталізацією прибутку; 3. Теорія податкової диференціації – засновники Р. Літценбергер, К. Рамасвами – ефективність дивідендної політики визначається критерієм мінімізації податкових виплат за поточними та очікуваними доходами власників. При більш високих податках на дивіденди ніж на прибуток, що капіталізується, підприємство повинне їх сплачувати у мінімальному розмірі і навпаки; 4. Сигнальна теорія дивідендів – моделі оцінки поточної реальної ринкової вартості акцій у якості базисного елемента використовують обсяг дивідендів, що виплачуються за нею. Таким чином, ріст рівня дивідендних виплат визначає автоматичне зростання реальної, а також котируваної ринкової вартості акцій, що при їх реалізації приносить акціонерам додатковий дохід. Виплата високих дивідендів «сигналізує» про те, що компанія знаходиться на підйомі; 5. Теорія відповідності дивідендної політики складу акціонерів (теорія клієнтури) – дивідендна політика відповідає очікуванням більшості акціонерів, їх менталітету [4].

На думку Бланка І. А. практичне застосування розглянутих теорій дозволило виробити три підходи до формування дивідендної політики – консервативний, поміркований і агресивний. Кожному з них відповідає певний тип дивідендної політики [1, с. 269].

Спільник І. В. та Загородна О. М. доводять, що основною метою дивідендної політики підприємства є визначення напрямків розподілу прибутку та обґрунтування оптимальних пропорцій, у яких вони здійснюються. Вона зумовлена специфікою завдань, які ставляться перед кожним конкретним підприємством, відмінністю внутрішніх та зовнішніх умов його господарської діяльності. Так чи інакше дивідендна політика орієнтована на вирішення при цьому двох основних завдань: максимізацію сукупного багатства акціонерів та забезпечення достатнього фінансування розвитку діяльності підприємства. Однак, автори наголошують, що піклування про задоволення інтересів власників не повинно стримувати темпів розвитку бізнесу і супроводжуватись обмеженням його фінансових ресурсів. Якщо зростання дивідендних виплат можливе за рахунок зниження реінвестування прибутку, тоді інвестиційні потреби підприємства можуть бути задоволені через додаткове залучення власного капіталу шляхом додаткової емісії акцій або вдаючись до запозичень [6, с. 84].

На формування дивідендної політики впливає певна сукупність факторів, які необхідно вивчати та оцінювати. Весь комплекс факторів можна поділити на дві основні групи: зовнішні, які створюються зовнішніми умовами діяльності підприємства, та внутрішні, які обумовлені особливостями діяльності підприємства. До зовнішніх факторів належать: правові обмеження і податкова система; загальноекономічна ситуація в країні; доступність альтернативних зовнішніх фінансових ресурсів; перспектива привабливих інвестиційних проектів; загроза втрати контролю над управлінням компанії; стан кон'юнктури ринку продукції підприємства. Основними внутрішніми факторами, що впливають на

пропорції розподілу прибутку і формування дивідендної політики, є: тип акціонерного товариства та внутрішній контроль над його управлінням; склад і структура зареєстрованого капіталу акціонерного товариства; рівень прибутковості діяльності акціонерного товариства; рівень підприємницького ризику; необхідність оновлення матеріально-технічної бази; наявність внутрішніх фінансових ресурсів; етап життєвого циклу підприємства; рівень ліквідності та платоспроможності підприємства [6, с. 86-87].

Бруханський Р. Ф. на основі вивчення вітчизняної та світової практики нарахування й виплати дивідендів доводить наявність принципово відмінних підходів і видів дивідендної політики залежно від критеріїв, які застосовуються в процесі нарахування дивідендів: 1) стабільної питомої ваги дивідендів у прибутку (обмежує дію суб'єктивних факторів при визначенні розміру поточних дивідендів; обсяг виплат перебуває у прямій залежності від розміру прибутку; виникає суттєве обмеження інвестиційних можливостей сільськогосподарського підприємства у випадку одержання незначної маси прибутку); 2) фіксованих дивідендних виплат (дивіденди виплачуються у попередньо визначеному стабільному розмірі; акціонер практично не зацікавлений у збільшенні обсягу прибутку); 3) постійного росту дивідендів (в основі даної політики лежить, передусім, психологічний фактор впливу; дивіденди в більшості випадків штучно занижені; орієнтація на перспективу); 4) стабільності виплат (підприємство з метою підтримання сприятливого інвестиційного іміджу стабільно сплачує дивіденди за будь-яких результатів діяльності); 5) залишкова політика (дивіденди формуються згідно залишкового принципу – після задоволення всіх потреб підприємства щодо розподілу прибутку; існує фактор ризику недоодержання доходів); 6) повної капіталізації прибутку (реінвестування отриманих доходів; повна невиплата дивідендів або альтернативний шлях отримання доходу у вигляді цінних паперів шляхом збільшення обсягу персонального статутного внеску) [2, с. 219].

Кожен із представлених моделей розрахунків у межах дивідендної політики може використовуватись підприємством протягом певного періоду діяльності заради досягнення певної мети. Вибір і конкретного виду дивідендної політики підприємства зумовлений рядом факторів економічного, правового, адміністративного, соціального впливу. Таким чином, періодичне застосування конкретного варіанту дивідендної політики вимагає виваженого економічно обґрунтованого підходу з врахуванням особливостей національної економіки, специфіки конкретного підприємства та стратегічних завдань діяльності.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Управление формированием капитала. К.: Ника-Центр, 2000. 512 с.
2. Бруханський Р. Ф. Трансформація дивідендної політики сільськогосподарських підприємств з позиції стратегічного менеджменту. Наука молода, 2009. № 12. С. 218-220.
3. Бруханський Р. Ф. Оптимізація процесу нарахування і виплати дивідендів у сільськогосподарських підприємствах України. Інноваційна економіка. 2010. Випуск 5 (19). С. 220-224.
4. Меренкова Л. О. Типи дивідендної політики підприємства та їх особливості. Ефективна економіка. 2016. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5328>.
5. Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О. Основні аспекти формування ефективної системи економічної безпеки підприємства. Економічний дискурс. 2017. № 2. С. 37-47.
6. Спільник І. В., Загородна О. М. Аналітичне підґрунтя формування дивідендної політики. Економічний аналіз. 2014. Том 15. № 2. С. 79-92.